

УДК 378.4.147.091.39-028.67:792.8.071.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-1-42>

Вячеслав ВІТКОВСЬКИЙ,

orcid.org/0000-0003-0682-4759

заслужений артист України,

доцент кафедри хореографії

Київського університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) v.vitkovskiy@kubg.edu.ua

Олег КОПІЄВСЬКИЙ,

orcid.org/0000-0002-0622-7287

старший викладач кафедри хореографії

Київського університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) o.kopievskiy@kubg.edu.ua

Ліна БОРОДІЙ,

orcid.org/0000-0002-2589-9708

викладач кафедри хореографії

Київського університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) l.borodii@kubg.edu.ua

СИСТЕМНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ У КЛАСИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У статті на основі системного підходу досліджено специфіку професійної підготовки майбутніх хореографів у класичному університеті. Проаналізовано наукові праці з означеної проблеми та професійні вимоги до фахівців у галузі хореографії. Обґрунтовано сутність системного підходу як методологічної основи дослідження та доцільність його застосування у професійній підготовці студентів мистецьких спеціальностей. Наведено освітні вимоги до професійної підготовки студентів-хореографів та визначено принципи організації освітнього процесу у хореографічних класах університету. Виявлено особливості професійної підготовки майбутніх хореографів: взаємозв'язок теоретичного і практичного, загальнонаукового та фахового (хореографічного) аспектів навчання; спрямованість на формування у студентів готовності до всебічної професійної діяльності. Визначено системні властивості професійної підготовки студентів-хореографів в університеті: цілісність цього процесу, його логічна структурованість, функціональність, відкритість, динамічність. Конкретизовано структуру професійних компетентностей фахівця у галузі хореографічного мистецтва та визначено її основні складові (професійна освіченість, фахові уміння та професійний досвід, продуктивні особистісні якості та природні задатки, професійна культура). Охарактеризовано освітнє значення навчального хореографічного колективу як соціально-педагогічної системи. Визначено роль викладача з фаху у професійному розвитку та формуванні виконавської майстерності студентів-хореографів. Узагальнено результати наукового дослідження. Сформульовано висновки про те, що професійна підготовка студентів-хореографів у класичному університеті є складною динамічною системою, ефективне функціонування якої забезпечують: 1) раціональна організація освітнього процесу на основі системного підходу; 2) професійна компетентність викладачів з фаху; 3) цілеспрямований професійний розвиток особистості студента-хореографа; 4) продуктивна творча співпраця викладача і студентів у хореографічному класі.

Ключові слова: студент-хореограф, університетська освіта, професійна підготовка, системний підхід, системні властивості, професійна компетентність хореографа.

Vyacheslav VITKOVSKIY,*orcid.org/0000-0003-0682-4759**Honored Artist of Ukraine,**Associate Professor at the Department of Choreography**Borys Grinchenko Kyiv University**(Kyiv, Ukraine) v.vitkovskiy@kubg.edu.ua***Oleg KOPIIEVSKIY,***orcid.org/0000-0002-0622-7287**Senior Lecturer at the Department of Choreography**Borys Grinchenko Kyiv University**(Kyiv, Ukraine) o.kopiiievskiy@kubg.edu.ua***Lina BORODII,***orcid.org/0000-0002-2589-9708**Lecturer at the Department of Choreography**Borys Grinchenko Kyiv University**(Kyiv, Ukraine) l.borodii@kubg.edu.ua*

SYSTEMATICITY AS A BASIS FOR PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE CHOREOGRAPHERS AT A CLASSICAL UNIVERSITY

The article uses a systematic approach to study the specifics of professional training of future choreographers at a classical university. The scientific works on this problem and professional requirements for specialists in the field of choreography are analyzed. The essence of the systematic approach as a methodological basis of the study and the feasibility of its application in the professional training of students of artistic specialties are substantiated. The article presents the educational requirements for the professional training of students-choreographers and defines the principles of organizing the educational process in university choreographic classes. The peculiarities of professional training of future choreographers are identified: the interrelation of theoretical and practical, general scientific and professional (choreographic) aspects of training; focus on the formation of students' readiness for comprehensive professional activity. The systemic properties of professional training of students-choreographers at the university are determined: the integrity of this process, its logical structure, functionality, openness, dynamism. The structure of professional competencies of a specialist in the field of choreographic art is specified and its main components (professional educatedness, professional skills and professional experience, productive personal qualities and natural inclinations, professional culture) are defined. The educational value of the educational dance group as a socio-pedagogical system is characterized. The role of the specialty teacher in the professional development and formation of the performing skills of student-choreographers is determined. The results of the research are summarized. Conclusions are formulated: professional training of choreography students at a classical university is a complex dynamic system. The effective functioning of this system is ensured: 1) rational organization of the educational process based on a systematic approach; 2) professional competence of teachers in the specialty; 3) targeted professional development of the student choreographer's personality; 4) productive creative cooperation between the teacher and students in the choreographic class.

Key words: *student-choreographer, university education, professional training, systemic approach, systemic properties, professional competence of a choreographer.*

Постановка проблеми. Професійна підготовка майбутніх хореографів в умовах університетської освіти є складним процесом, який здійснюється на заняттях із загальнонаукових та фахових (хореографічних) дисциплін, передбачає взаємозв'язок теоретичного і практичного компонентів та має бути спрямованим на формування у студентів готовності до всебічної професійної діяльності – концертно-виконавської, балетмейстерської, педагогічної та менеджерської, яка полягає у керівництві творчими колективами, організації та проведенні різноманітних мистецьких заходів, підготовці творчих проєктів, конкурсів, фестивалів тощо.

Виконання такого широкого кола освітніх завдань потребує впровадження ефективних методик та наукових підходів у формуванні фахових компетентностей студентів, що забезпечить професійний розвиток майбутніх хореографів та набуття професійного досвіду. Відтак, дослідження професійної підготовки студентів-хореографів на основі системного підходу є актуальним.

Аналіз досліджень. Вітчизняними науковцями, митцями та педагогами-практиками вже досліджені: досвід започаткування хореографічної освіти у класичному університеті (О. Плахотнюк); компетентнісні засади професійної підготовки майбутніх хореографів у класичному

університеті (Т. Медвідь); складові професійної компетентності як показника професійної культури майбутніх хореографів (О. Мартиненко); методи формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії (Л. Андрощук); форми впровадження інноваційних технологій у фахову підготовку майбутніх учителів хореографії (Ю. Ростовська); специфіка діяльності фахівців у галузі хореографії (І. Полянська); фаховий модуль навчального курсу «Вступ до спеціальності (Хореографія)» для студентів класичного університету (Д. Бернадська); особливості професійної підготовки студентів-хореографів у європейських університетах (Д. Бідюк) та інші.

Проте дослідження професійної підготовки студентів хореографічних спеціальностей як цілісної системи ще не знайшло належного висвітлення у науково-педагогічній літературі, що й обумовило необхідність нашого наукового пошуку.

Мета статті – на основі системного підходу науково обґрунтувати специфіку, системні властивості, складові компоненти та чинники, що забезпечують ефективність професійної підготовки майбутніх хореографів у класичному університеті.

Виклад основного матеріалу. Удосконалення змісту та якості професійної підготовки студентів хореографічних спеціальностей в університеті має здійснюватись на основі системного підходу, оскільки фахове навчання майбутніх бакалаврів хореографії є багатокомпонентною системою, що забезпечує підготовку конкурентоспроможних фахівців у галузі хореографічного мистецтва, здатних до виконавської, балетмейстерської, викладацької та методичної діяльності у сфері початкової, профільної, фахової передвищої мистецької освіти, які володіють різними видами хореографічного мистецтва, усвідомлюють суспільну значущість своєї професії, діють на засадах інтелектуальної свободи, толерантності і людиноцентризму, здатні до інновацій та особистісного розвитку (Освітньо-професійна програма, 2021: 5).

Системний підхід є тією методологічною основою, що дає змогу розглядати освітній процес як цілісність, ефективність функціонування якої залежить від її внутрішньої структури, взаємозв'язку її складових компонентів та кінцевої мети, до якої вона спрямована. Системний підхід не є методикою з чітко визначеною логічною концепцією, його можна характеризувати як сукупність логічних прийомів (таких, як системний аналіз і синтез), методичних правил і принципів теоретичного дослідження певного явища чи процесу.

У контексті нашого дослідження системний підхід ми застосовуємо як метод аналізу системи

професійної підготовки майбутніх хореографів в університеті, який дає змогу визначити сутність і структуру цього процесу, охарактеризувати його складові компоненти та специфіку їх взаємодії, що уможливить подальше вдосконалення змісту і якості фахового навчання студентів хореографічних спеціальностей у вітчизняних вишах.

На основі власного досвіду педагогічної роботи в хореографічних класах університету та аналізу освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів хореографії ми визначили *системні властивості* професійної підготовки майбутніх хореографів у класичному університеті:

– цілісність цього процесу (взаємозв'язок та взаємообумовленість загальнонаукового і фахово-хореографічного компонентів підготовки, теоретико-методичного і практичного аспектів навчання, аудиторної і самостійної роботи студентів, науково-дослідницької, педагогічної, художньо-творчої та концертно-виконавської діяльності майбутніх хореографів);

– його логічна структурованість (раціональне співвідношення обов'язкового (75%) та вибіркового (25%) компонентів освітньої програми, паралельне формування загальних та фахових компетентностей студентів, засвоєння різних видів хореографічного мистецтва з можливістю обрання актуальної для студента спеціалізації);

– функціональність (відповідність змісту практичної хореографічної підготовки студентів специфіці професійної діяльності артиста балету, хореографа, балетмейстера, педагога; можливість засвоєння студентами методичної системи своїх викладачів, їхніх специфічних виконавських прийомів та методів організаційно-педагогічної роботи; практична реалізація набутих студентами умінь у процесі проходження навчальної, педагогічної та виконавської практик; можливість коригування фахових умінь в аудиторній підготовці студентів паралельно із проходженням безвідривної практики);

– відкритість (публічне висвітлення навчальних досягнень студентів на заліках та екзаменах з фаху; позааудиторна робота студентів і викладачів та можливість професійного спілкування студентів різних курсів у процесі культурно-освітньої та концертно-виконавської діяльності; формування досвіду сценічної роботи засобами участі студентів у конкурсах, фестивалях, майстер-класах, мистецьких проєктах);

– динамічність (постійний розвиток, оновлення та вдосконалення системи професійної підготовки студентів відповідно до сучасних завдань університетської освіти, суспільних вимог до

фахівців у галузі хореографії та рівня розвитку хореографічного мистецтва).

У процесі навчання в бакалавраті студенти-хореографи мають опанувати складний комплекс умінь і навичок, необхідних для подальшої роботи в закладах початкової мистецької освіти, театральних установах, професійних та аматорських хореографічних колективах, центрах культури і творчості, а також засвоїти специфіку діяльності артиста балету та репетитора з балету, артиста танцювального ансамблю та керівника хореографічного колективу, хореографа та асистента балетмейстера, методиста позашкільного та культурно-освітнього закладу, викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (Освітньо-професійна програма, 2021: 7).

Широке коло означених фахових компетенцій потребує організації освітнього процесу в хореографічних класах університету на *принципах* системності й послідовності, педагогічної доцільності та міждисциплінарної взаємодії, художньо-естетичної цінності і творчої співпраці, самоорганізації та самоосвіти, що забезпечить особистісний розвиток майбутнього артиста (інтелектуальний, естетичний, фізичний), його готовність до організаційної і педагогічної діяльності, здатність до професійної комунікації, мистецьких новацій і творчого самовдосконалення.

Як зазначає О. Мартиненко, проблема формування професійної компетентності майбутніх педагогів-хореографів пов'язана з оновленням змісту хореографічної освіти, у якій перевага має надаватися не стільки обсягу фахових знань, умінь і навичок, скільки їх глибині, системності, усвідомленому сприйманню, гнучкості й достатності для подальшої хореографічної діяльності студентів (Мартиненко, 2010: 52).

Досліджуючи специфіку формування професіоналізму фахівця в галузі хореографічного мистецтва, І. Полянська констатує, що для всіх видів хореографії існують загальні закономірності становлення фахівця від початку професійної діяльності до самостійної творчої праці. Специфіка хореографічної діяльності та її приналежність до сценічних видів мистецтв визначають нестандартність професійної підготовки студентів, яка обумовлена специфічним предметом праці (людське тіло), завданнями діяльності (втілення художнього образу за допомогою виконавської техніки та емоційного стану), засобами хореографічного мистецтва та умовами сценічної діяльності, що потребує сформованості професійно важливих психологічних якостей майбутнього хореографа, розуміння емоційно-образного світу

мистецтва, знання історичних традицій та сучасних інновацій, наявності ціннісних орієнтацій у сфері хореографічного мистецтва, особистісних творчих проявів та синтезу різних видів хореографічної діяльності, володіння майстерністю та технікою виконання, створення інноваційних методик викладання хореографічних дисциплін (Полянська, 2010).

Відтак, *професійну компетентність фахівця* у галузі хореографії ми можемо розглядати як систему, в якій органічно поєднуються:

1) професійна освіченість (знання історії мистецтв та здатність застосовувати елементи різних видів мистецтва у підготовці мистецького проєкту; знання різних стилів і жанрів хореографічного мистецтва та орієнтація в сучасних виконавських течіях і напрямках; знання досвіду діяльності різних хореографічних шкіл та видатних артистів балету; знання принципів і методів педагогічної роботи в хореографічному класі; володіння методикою організації танцювального колективу; розуміння психологічних особливостей роботи з вихованцями різного віку; знання методів репетиційної роботи з професійними та аматорськими хореографічними колективами; знання принципів створення хореографічного твору; знання основ сценографії та методів постановки концертних номерів; володіння технологією балетмейстерської роботи; володіння фаховою термінологією французькою мовою тощо);

2) фахові уміння та професійний досвід (виконавська майстерність танцівника та здатність до вдосконалення власного виконавського апарату; метроритмічна чіткість, пластичність та естетичність рухів; здатність до сольної та ансамблевої роботи; організаційно-педагогічні уміння; володіння методикою проведення тренажу в різних хореографічних класах – класичному, народно-сценічному, сучасному бальному тощо; володіння технологією репетиційної роботи в хореографічному колективі; здатність підбирати й компонувати необхідний музичний матеріал для різних хореографічних композицій; володіння інформаційними комп'ютерними технологіями та навичками роботи із звуковідтворювальною апаратурою, необхідними для проведення занять і репетицій; здатність до концертно-сценічної діяльності, участь у конкурсах, фестивалях, майстер-класах тощо);

3) продуктивні особистісні якості та природні задатки, які є рушійною силою професійного розвитку митця (інтелектуальні та мистецькі здібності, естетичні вподобання та ціннісні орієнтації у сфері хореографічного мистецтва, ціле-

спрямованість, комунікабельність, здатність до колективної творчості, фізична витривалість, адаптивність до різних умов сценічно-виконавської діяльності, емоційність, експресивність, здатність до самовдосконалення, прагнення творчого успіху та визнання);

4) професійна культура (педагогічна етика, толерантність та вимогливість щодо виконання творчих завдань; культура мовлення, культура спілкування в репетиційному процесі, манера поведінки у гримерних кімнатах та за кулісами, сценічна культура; культура одягу – повсякденного і тренажного, естетика сценічного костюму та його відповідність художньому образу хореографічного твору; професійна постава, хода, міміка, жести тощо).

Визначений нами комплекс професійних компетентностей фахівця у галузі хореографічного мистецтва можна назвати ідеальною теоретичною моделлю, на яку мають орієнтуватися викладачі (у плануванні змісту освіти та організації навчального процесу в хореографічних класах; у підтриманні свого професійного рівня) і студенти хореографічних спеціальностей (у визначенні власної траєкторії професійного розвитку і самовдосконалення).

Ураховуючи зміст означених професійних компетентностей, можемо стверджувати, що *формування особистості майбутнього хореографа* у закладі вищої мистецької освіти є комплексним процесом, який передбачає інтелектуальний і фізичний розвиток майбутнього митця, засвоєння системи мистецтвознавчих і методичних знань, практичне опанування віртуозних рухів та методів роботи з танцювальним колективом, формування досвіду сценічної роботи та індивідуального творчого іміджу студента.

Цей процес має здійснюватись на наукових засадах, оскільки науковці розглядають особистість як інтегральну характеристику людини, що виражає спосіб життя і дій, а цілісність людини трактують як єдність проявів її буття – природного, індивідуального, колективного, соціального, культурного, суб'єктивного, свідомого. У цьому контексті мета педагогічного процесу полягає у формуванні культурної, освіченої людини відповідно до її природних особливостей, вищих цінностей та ідеалів культури (Неперервна професійна освіта, 2000: 179–185).

Поняття «особистість» також трактують як цілісність соціальних властивостей людини, продукт суспільного розвитку і залучення індивіда до системи соціальних відносин за допомогою активної предметної діяльності, зазначаючи, що фор-

мування особистості здійснюється у процесі соціалізації індивіда – освоєння ним соціальних норм і функцій (соціальних ролей) за допомогою оволодіння різноманітними видами і формами діяльності (Соціолого-педагогічний словник, 2004: 168).

Формування особистості студента-хореографа та розвиток його професійно значущих якостей здійснюється як на аудиторних заняттях, так і в процесі самостійної роботи студента, яка передбачає опанування системи тренувальних вправ з розвитку фізичного апарату танцівника (гнучкості, пластичності й естетичності рухів, фізичної витривалості тощо) та потребує систематичної роботи над собою (удосконалення виконавської техніки, робота над зовнішністю, здатність до перевтілення у створенні сценічного образу, формування оригінального виконавського стилю, творчого іміджу тощо).

На практичних заняттях академічної групи у різних хореографічних класах (класичного, народно-сценічного, історико-побутового та соціального танцю, сучасної хореографії, сучасного бального танцю, мистецтва балетмейстера) студенти під керівництвом викладача опановують різні форми й види фахової діяльності, засвоюють засоби професійної комунікації (вербальні – словесні пояснення, фахову термінологію, рахування вголос метроритму в необхідному темпі тощо; невербальні – систему танцювальних рухів і репетиційних жестів, міміку, погляд, шумові сигнали тощо).

Відтак, *хореографічний клас* є тим освітнім осередком, де майбутні хореографи і балетмейстери під керівництвом викладача набувають досвіду колективної творчої діяльності, де створюються сприятливі умови для формування виконавської майстерності та професійного розвитку студентів. Освітню діяльність студентів у хореографічному класі можна назвати творчою лабораторією, функціонування якої спрямоване на розвиток фахових здібностей та індивідуальних виконавських навичок студентів, їх творчу самореалізацію, формування ціннісних орієнтацій та естетичних смаків на кращих традиціях хореографічного мистецтва та високохудожніх творах музичного мистецтва.

Академічну групу студентів ми розглядаємо як навчальний хореографічний колектив, як своєрідну *соціально-педагогічну систему*, що виконує конкретні освітні функції, має свої ознаки та принципи роботи. У цій системі викладач і студенти є суб'єктами освітньої діяльності, а хореографічний твір (у процесі роботи над яким здійснюється навчання, виховання і професійний розвиток студентів) є об'єктом їх спільної діяльності.

Специфічним у роботі хореографічного класу є те, що на практичних заняттях викладач, як і студенти, працює повною мірою, з максимальною фізичною віддачею, ілюструючи найскладніші виконавські прийоми та віртуозні рухи. Тому викладач і студенти (як єдиний творчий колектив) об'єднані спільною метою та спільною діяльністю, а також зацікавлені у позитивних результатах колективної творчості, які демонструються на заліках та екзаменах з фаху та в процесі відкритих публічних виступів студентського хореографічного колективу.

Успішне функціонування цієї соціально-педагогічної системи багато в чому залежить від *викладача з фаху*, який має бути компетентним фахівцем у галузі хореографічного мистецтва, мати досвід роботи з хореографічними колективами, володіти методикою викладання своєї навчальної дисципліни, мати хорошу фізичну форму та працювати у творчому тандемі з концертмейстером, уміти одночасно контролювати й коригувати роботу студентів на практичних заняттях та знайти індивідуальний підхід до кожного студента з урахуванням його фізичних можливостей, уміти

професійно визначити проблемні аспекти для подальшої самостійної роботи студента, бути творчим наставником для своїх студентів та взірцем для наслідування.

Отже, *системність* професійної підготовки майбутніх хореографів у класичному університеті реалізується на трьох рівнях – на рівні спеціальності (у плануванні та здійсненні освітнього процесу), на рівні студента (в його професійному й особистісному розвитку), на рівні академічної групи (у практичній навчальній діяльності студентів у хореографічних класах).

Висновки. Узагальнюючи результати нашого наукового дослідження, можемо зробити висновки, що професійна підготовка майбутніх хореографів у класичному університеті є складною динамічною системою, ефективно функціонування якої забезпечують: 1) раціональна організація освітнього процесу на основі системного підходу; 2) професійна компетентність викладачів з фаху; 3) цілеспрямований професійний розвиток особистості студента-хореографа; 4) продуктивна творча співпраця викладача і студентів у хореографічному класі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросук Л. М. Формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2009. 21 с.
2. Бернадська Д. П. Вступ до спеціальності: хореографія. Модуль 2 : навч. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 84 с.
3. Мартиненко О. В. Формування професійної компетентності як основного показника професійної культури майбутніх хореографів. *Тенденції розвитку сучасної хореографії*. Луганськ : Вид-во ЛДІМК, 2010. С. 47–52.
4. Медвідь Т. А. Компетентнісні засади професійної підготовки майбутніх хореографів у класичному університеті. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 2. С. 234–238.
5. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошук, перспективи : монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ : ВІПОЛ, 2000. 636 с.
6. Освітньо-професійна програма 024.00.01 «Хореографія (за видами)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Галузь знань: 02 Культура і мистецтво. Спеціальність: 024 Хореографія. *Київський університет імені Бориса Грінченка*. Київ, 2021. 18 с.
7. Плахотнюк О. А. Хореографічна освіта у класичному університеті. *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. С. 44–46.
8. Полянська І. М. Специфіка професіоналізму фахівця в галузі хореографічного мистецтва. *Тенденції розвитку сучасної хореографії*. Луганськ : Вид-во ЛДІМК, 2010. С. 73–77.
9. Ростовська Ю. О. До проблеми впровадження інноваційних технологій у фахову підготовку майбутніх учителів хореографії. *Проблеми мистецької освіти*. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. С. 160–165.
10. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. Київ : ЕксОб, 2004. 304 с.
11. Bidyuk D. Professional Training of Choreography Students in European Universities. *Comparative Professional Pedagogy*. 2018. 8 (4). pp. 39–46.

REFERENCES

1. Androschuk L. M. (2009). Formuvannia indyvidualnoho styliu diialnosti maibutnoho vchytelia khoreohrafi [Formation of individual style of activity of the future choreography teacher] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Kyiv. 21 p. [in Ukrainian].
2. Bernadska D. P. (2013). Vstup do spetsialnosti: khoreohrafiia [Introduction to the specialty: choreography]. Modul 2 : navch. posib. Kyiv : Kyiv. un-t im. B. Grinchenka. 84 p. [in Ukrainian].
3. Martynenko O. V. (2010). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti yak osnovnoho pokaznyka profesiinoi kultury maibutnikh khoreohrafov [Formation of professional competence as the main indicator of the professional culture of future choreographers]. *Tendentsii rozvytku suchasnoi khoreohrafi*. Luhansk : Vyd-vo LDIMK. pp. 47–52 [in Ukrainian].

4. Medvid T. A. (2018). Kompetentnisni zasady profesiynoi pidhotovky maybutnikh khoreohrafiiv u klasychnomu universyteti [Competency principles of future choreographers' professional training in classical university]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriiv kultury i mystetstv*. Nr. 2. pp. 234–238 [in Ukrainian].
5. Neperervna profesiina osvita: problemy, poshuk, perspektyvy (2000). [Continuing professional education: problems, search, prospects] : monohrafiia / za red. I. A. Ziaziuna. Kyiv : VIPOL. 636 p. [in Ukrainian].
6. Osvitno-profesiina prohrama (2021). 024.00.01 «Khoreohrafiia (za vydamy)» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Educational and Professional Programme 024.00.01 «Choreography (by type)» First (Bachelor) Level of Higher Education]. Haluz znan: 02 Kultura i mystetstvo. Spetsialnist: 024 Khoreohrafiia. *Kyivskiy universytet imeni Borysa Grinchenka*. Kyiv. 18 p. [in Ukrainian].
7. Plakhotniuk O. A. (2019). Khoreohrafichna osvita u klasychnomu universyteti [Choreographic education at a classical university]. *Khudozhni praktyky ta mystetska osvita u kroskulturnomu prostori suchasnosti*. Poltava : PNPU imeni V. H. Korolenka. pp. 44–46 [in Ukrainian].
8. Polianska I. M. (2010). Spetsyfika profesionalizmu fakhivtsia v haluzi khoreohrafichnogo mystetstva [Specificity of professionalism of a specialist in the field of choreographic art]. *Tendentsii rozvytku suchasnoi khoreohrafiiv*. Luhansk : Vyd-vo LDIMK. pp. 73–77 [in Ukrainian].
9. Rostovska Yu. O. (2008). Do problemy vprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii u fakhovu pidhotovku maibutnikh uchyteliv khoreohrafiiv [On the problem of introducing innovative technologies in the professional training of future choreography teachers]. *Problemy mystetskoï osvity*. Nizhyn : Vyd-vo NDU im. M. Hoholia. pp. 160–165 [in Ukrainian].
10. Sotsiolohe-pedahohichni slovnyk (2004). [Sociological and Pedagogical Dictionary] / za red. V. V. Radula. Kyiv : EksOb. 304 p. [in Ukrainian].
11. Bidyuk D. (2018). Professional Training of Choreography Students in European Universities. *Comparative Professional Pedagogy*. 8 (4). pp. 39–46.